

Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi
Yıl: 2021 Cilt-Sayı: 14(1) ss: 1-17

Academic Review of Economics and Administrative Sciences
Year: 2021 Vol-Issue: 14(1) pp: 1-17

<http://dergipark.org.tr/pub/tr/ohuiibf/>

ISSN: 2564-6931

DOI: 10.25287/ohuiibf.601744 Geliş

Tarihi / Received: 05.08.2019

Kabul Tarihi / Accepted: 21.11.2020

Yayın Tarihi / Published: 03.01.2021

Araştırma Makalesi

Research Article

SABIR EĞİLİMİNİN KARIYER KAYGISI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNDE KARARLILIĞIN ARACILIK ROLÜ

Mehmet Ali TAŞ¹
Muhammet TORTUMLU²

Öz

Sabır eğilimi; kaygı, stres ve hoş olmayan durumlar karşısında sakince pes etmeden bekleme durumudur. Sabır, insanın hedeflerine ulaşmasında önemli rol oynamaktadır. Kararlılık, başarı ve istikrar sağlamaktadır. Bu nedenle sabır ve kararlılık değişkenlerinin; meslek seçimi ve ailenin etkisinden kaynaklanan kaygının düşmesinde önemli etkileri olduğu düşünülmektedir. Buradan hareketle bu çalışmada sabır eğilimi ve kariyer kaygısı ilişkisinde kararlılığın aracılık etkisi araştırılmaktadır. Bu amaçla Burdur Mehmet Akif Ersoy üniversitesinde öğrenim gören 388 lisans öğrencisinden anket tekniğiyle veri toplanmıştır. Veriler, AMOS 23 ve SPSS 22 paket programları kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre değişkenler arasında ilişkiler ve etkiler tespit edilmiştir. Sabır eğilimi kararlılığı olumlu etkilemesine rağmen kariyer kaygısını anlamlı şekilde etkilemediği tespit edilmiştir. Kararlılığın da kariyer kaygısını anlamlı şekilde etkilemediği saptanmıştır. Bunun yanında sabır eğiliminin kariyer kaygısı üzerindeki etkisinde kararlılığın aracılık etkisinin anlamlı olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Diğer bir ifadeyle sabır eğilimi kararlılığın artırılmasında ve sürdürülmesinde etkilidir. Ancak sabır eğilimi ve kararlılığın kariyer kaygısındaki değişimlerde etkili rol oynamadığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler : Sabır Eğilimi, Kararlılık, Kariyer Kaygısı.

JEL Sınıflandırılması : A22, I20, M10, J24.

¹ Arş. Gör., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İ.İ.B.F., Sağlık Yönetimi Bölümü, matas@mehmetakif.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9714-7188

² Öğr. Gör., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Tefenni MYO, İnsan Kaynakları Yönetimi Programı, mtortumlu@mehmetakif.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7245-1017

Atıf/Citation (APA6):

Taş, M. A., & Tortumlu, M. (2021). Sabır eğiliminin kariyer kaygısı üzerindeki etkisinde kararlılığın aracılık rolü. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 1-17. <http://doi.org/10.25287/ohuiibf.601744>.

THE MEDIATION ROLE OF PERSISTENCE ON THE EFFECT OF PATIENCE TENDENCY ON CAREER ANXIETY

Abstract

Patience tendency is a state of calm waiting for anxiety, stress and unpleasant situations. It provides persistence, success and stability. For this reason, it is thought that patience and persistence variables have important effects on decreasing anxiety caused by the choice of profession and the effect of the family. In this study, the mediating effect of persistence in the relationship between patience tendency and career anxiety is investigated. For this purpose, data were collected from 388 undergraduate students studying at Burdur Mehmet Akif Ersoy University. The analyzes were performed using AMOS 23 and SPSS 22 package programs. According to the findings, relationships and effects were determined between the variables. Although patience tendency affects determination positively, it was found that it does not significantly affect career anxiety. It has been determined that persistence does not significantly affect career anxiety. In addition, it was found that the mediating effect of persistence in patience tendency and career anxiety relationship is not significant. In other words, patience tendency is effective in increasing and sustaining persistence. However, patience and persistence do not play an effective role in changes in career anxiety.

Keywords: *Patience Tendency, Persistence, Career Anxiety*

JEL Classification: *A22, I20, M10, J24*

GİRİŞ

İnsanlar, günlük hayatta sinir bozucu, hoş olmayan tutum ve davranışlarla veya bekleme durumuyla karşı karşıya kaldıklarında doğal olarak olumsuz bir duyguya kapılmaktadırlar. Bu duygularla soğukkanlı bir şekilde baş edebilmek için önemli çabalar harcamaktadırlar. Bu başa çıkma unsurları arasında da sabırla (Eliüşük, 2014: 8) ve kararlılıkla bir tavır ve duruş sergilemektir. Ancak herkesin bu şekilde bir savunma mekanizmasına başvurması beklenemez. Çünkü sabır olgusunun öğrenilen bir durum olmasının yanında bir kişilik özelliği olabilmesi söz konusudur. Her hâlükârda sabırlı kişilerin olumsuz durumlar karşısında kaygıya düşmeden sabır eğilimini daha yoğun yaşaması beklenmektedir. Çünkü kaygı, endişe, acı ve sıkıntılar karşısında sakince bekleyebilmektedirler (Schnitker & Emmons, 2007). Sabır, kaygı ve belirsizlik gibi durumlarla mücadele etme ve kendini koruma mekanizmasını geliştirmektedir. Stresli durumlara karşısında olumsuz duygular ile iyi oluş arasında bir tampon görevi görerek kişinin yılmadan ve kararlılıkla işine yoğunlaşmasında önemli bir faktör olabilmektedir. Yaşam doyumu ve mutluluğun korunmasında da önemli rol oynamaktadır (Diener, Sapyta, & Suh, 1998).

Sabır, bilişsel bir durum sonucunda kişinin davranışına yön vermektedir. Bu nedenle içsel bir durum olarak değerlendirildiğinde (Doğan & Gülmez, 2014: 265) hayatın her alanında ihtiyaç duyulduğu görülecektir. Sadece olumsuzluklar karşısında değil aynı zamanda mevcut ve hayal edilen hedeflere ulaşmada da başvurulan bir erdem olduğu ileri sürülmektedir. Bu durum başarı, istikrar ve kararlılık getirmektedir. Bunun neticesinde daha az kaygı, daha sağlıklı ve güçlü bir zihin ve ruh hali meydana gelmektedir (Doğan, 2017:135; Ercan Gül & Çeliköz, 2018: 78).

Öğrencilik hayatında karşılaşılan zorluklar birer stres ve kaygı kaynağı oluşturmaktadır. Meslek seçimi yapmak ve kariyer yolu çizmek şüphesiz kaygı ve stres kaynağının başında gelmektedir. Bireyin kişilik özelliklerine ve ilgi alanlarına uygun bir meslek tercih etmesi, buna uygun eğitim ve sosyal destek alması hayati önem taşıdığı düşünülmektedir. Çünkü tüm gençlerin belirli dönemlerde meslek seçimi konusunda karar vermeye çalışırken şaşkınlık yaşadığı görülmektedir. Etrafından destek alamayan bireyler de meslek seçimini ertelemekte ve tesadüfe bırakmaktadır (Gündüz & Yılmaz, 2016: 1008). Nitekim Türkiye’de meslek seçimlerinin telafisinin çok zor olduğu bilinmektedir. Çocuklar daha lise yıllarında alanlarını belirlemekte ve bu alandan eğitim alarak ileride kariyer yapacağı üniversite bölümünü seçmektedirler (Özyürek, 2013).

Gençler, iş hayatıyla ilgili stres ve endişe yaratan birçok kararı üniversite ortamında almaktadır. Bu dönemde gençler kimlik kazanmakta, bunalımlar yaşamakta, karasız kalmakta ve hızlı değişimler yaşamaktadırlar. Bu nedenle gençlerin bu noktada önemli içsel ve dışsal desteğe ihtiyaçları olmaktadır (Ehtiyar, Ersoy, Akgün & Karapınar, 2017: 252). Çünkü etnik kültür farklılığına bakılmaksızın üniversite öğrencileri arasında oldukça yaygın (Shin & Lee, 2019: 110) olan kariyer ve gelecek hakkındaki kariyer kaygısı günümüzde önemli bir sorun haline gelmiştir (Pisarik, Rowell & Thompson, 2017: 339). Nitekim bu zamanda bireylerin yaşadığı en büyük kaygılardan birinin gelecekle ilgili olduğu ifade edilmektedir. Bu endişe genel olarak ekonomik güç, saygınlık ve prestijle ilgili olduğu bilinmektedir. Bu gereksinimleri gidermek de şüphesiz iyi bir iş bulmakla mümkündür. Bu bağlamda üniversite öğrencilerinin en büyük endişe kaynaklarından biri olarak, mezun olduklarında rekabetçi iş piyasasında bir kariyere sahibi olabilmek ve bunun için de mücadele etmek düşüncesinden kaynaklanmaktadır (Takil & Sari, 2019: 1). Bu kaygı zamanla öğrencilerin başarısını, psikolojik ve fizyolojik sağlığını da olumsuz etkilemesi beklenmektedir. Bu kapsamda yapılan bir çalışmada üniversite sınavına giren öğrencilerin sınav sonucunda aldıkları sonuca göre tercih yaptıkları ve dolayısıyla kariyer kaygısı yaşadıkları gözlemlenmiştir (Baltacı, Üngüren, Avsallı & Demirel, 2012: 17). Dolayısıyla kariyer kaygısını yönetmek ve düzeyini düşüren unsurların neler olduğunu araştırmak önem arz etmektedir.

Bu araştırmada kariyer kaygısını önemli düzeyde düşürmesi beklenen sabır eğilimi ve kararlılığın etkisi araştırılmaktadır. Nitekim anlık hedonik zevkleri ertelemek, uzun vadeli hedeflere odaklanmak, başa gelen sıkıntılara karşı sükûnetle ve iyi oluşu bozmadan beklemek önemli bir etken olabileceği düşünülmektedir. Diğer yandan ortaya konulan hedeflere ulaşmak için yılmadan çalışmak ve geleceği bugünden inşa etmek sabır eğiliminden beslenirken aynı zamanda kariyer kaygısını azaltması beklenmektedir. Bu amaçla sabır eğilimi, kararlık ve kariyer kaygısı kavramlarının ilişkisi araştırılmış ve elde edilen bulgular sunulmuştur. Literatürde bu üç değişkeni bir modelde ele alıp değerlendiren bir araştırmanın mevcut olmaması bu çalışmanın özgünlüğünü ve literatüre olan katkısını göstermektedir.

I. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

I.I. Sabır Eğilimi

Sabır sözcüğünün kökü Arapçadan gelmektedir ve Arapça olarak kelimenin kökü “Sabera”dır. Sabır sözcüğü Arapçada intizar etme, bekleme ve gözleme kavramlarıyla denk tanımlanmaktadır. İslamiyet’te sabır kavramı bir bela karşısında ya da bir sıkıntı durumunda şikâyet etmemek ve nefse haz veren şeylerden uzak durmak olarak tanımlanmaktadır (Uyguner, 1967: 55). Türk Dil Kurumu (2019) ise sabır kavramını “Acı, yoksulluk, haksızlık gibi üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi” olarak tanımlamaktadır. Sabır, karşılaşılan sıkıntılara ve problemlere şikâyet etmeden dayanabilmektir (Tarhan, 2011: 130). Bazen hazzı geciktirme yeteneğine benzetilmektedir. Fakat bu iki kavram birbirinden tamamen farklıdır. Haz geciktirme yeteneği, gelecekte daha iyi imkânlarla ulaşabilmek adına şimdiki bazı ödüllere vazgeçebilmektir (Doğan, 2016a: 3223). Ancak sabır davranışı beklemenin sonucundan oluşabilecek bir getiri ile oluşmadığı ileri sürülmektedir (Schnitker, 2007: 176).

Psikolojik bir olgu olan sabır, bireyin tüm hayatı boyunca etkin bir yaşam mücadelesi vermesinde ve dengeli bir tutum sergileyerek başarıya ve dolayısıyla mutluluğa ulaşmasında etkin rol oynadığı bilinen bir gerçektir. Yaşam kalitesini artırması nedeniyle bireyin hayatında önemli bir etkiye sahiptir (Doğan & Gülmez, 2014). Sabır, iç mücadele gerektiren bir süreçtir. Sabrı zaman bakımından ikiye ayırarak bu süreç açıklanabilmektedir. Birincisi, gündelik yaşam içerisinde anlık veya kısa sürede gerçekleşen kısa süreli sabırdır. Bir otobüs durağında otobüs beklemek, futbol müsabakasına bilet almak için uzun süre sırada beklemek ve yoğun trafik sıkışıklığı gibi durumlar kısa süreli sabır için örnek olarak düşünülebilir. Bu örneğe ek olarak sabır kavramına çok yakın bir kavram olan tahammül de kısa süreli sabır olarak tanımlanabilmektedir. Diğer yandan tahammül; yüklenme, bir yükü üstüne alma, kötü ve güç durumlara karşı koyabilme gücü, kaldırma, katlanma gibi anlamlara gelmektedir (Özdoğan, 2006). İkinci sabır türü ise uzun süreli sabırdır. Uzun süreli sabır, hayatın genelini ilgilendiren uzun süreli zorluklara karşı baş edebilme yeteneğini

kapsamaktadır (Schnitker, 2012: 265). Yeni doğum yapan bir annenin yavrusuna gösterdiği tutum, ölümcül bir hastalığa yakalanan bir hastanın durumu uzun süreli sabır türüne örnek gösterilebilir. Bireyin sabrı öğrenmesi ve bir tutum haline getirmesi sürecin başlangıç aşaması olarak değerlendirildiği “durumluk sabır” olarak tanımlanırken, sabır bir karakter gücüne dönüştüğünde ve bir tutum haline geldiğinde “sürekli sabır” olarak tanımlanabilmektedir (Doğan & Gülmez, 2014). Sabır eğilimi güçlü olan bir birey her türlü zorluk karşısında direnme, dayanma, mücadele etme azmine sahip, sebatkâr biri olarak düşünülebilirken, sabır özelliğine sahip olmayan bireye de sabır eğilim zayıf şeklinde tanımlanmaktadır.

Karakter açısından sabırlı olmak olumlu anlamda uğraş gerektiren, kazanılması gereken bir özelliktir. Bunun tam tersi olarak görülen acelecilik ya da sabırsızlık mental ve bedensel sağlık bakımından olumsuz sonuçlar doğuracağından düzeltilmesi gereken bir özellik olarak görülmektedir (Baltaş, 2004: 40). Dini inançlar açısından bakıldığında ise sabır ahlaki bir boyut olarak düşünülmektedir. Nitekim sabreden bireyin Yaratan’a yaklaştığına inanılır. Dolayısıyla bu durumun Yaratan’a yakın olmayı sağladığı düşünülmektedir. Bu hususta Schnitker ve Emmons’un yapmış oldukları bir çalışma sonucunda dindarlık, bireyin inançlarının, ruhsal aşkınlığın sabır ile olumlu pozitif yönde bir ilişkisinin olduğunu ortaya koyarak sabrın ruhsal aşkınlığa yol açtığı kanıtlanmıştır. Nitekim bu etkiler psikolojik iyi oluşa katkı sağlamaktadır (Doğan, 2016b: 60).

Sabır eğilimi üç faktörden oluştuğu ileri sürülmektedir. Bunlardan ilki; zorluk, sıkıntı, sinirli, olumsuz davranış karşısında sabırlı davranışı ifade eden *tahammülsüzlüğe karşı sabırdır*. İkincisi, başkalarının acele davrandığı yerlerde ve durumlarda kişinin sakinliğini korumasını ifade eden *aceleciliğe karşı sabır* ve üçüncüsü ise haksızlık, yenilgi ve sinir bozucu durum ve davranışlara karşı soğukkanlılığını koruyarak sabırlı davranışı ifade eden *öfkeye karşı sabırdır* (Çeliköz & Gül, 2018: 2). Bu araştırmada da söz konusu bu faktörlerin etkisi incelenmektedir.

I.II. Kararlılık

Psikolojide, başarının temel nedenlerinin neler olduğu konusunda yıllardır araştırmalar yapılmaktadır (Arıcı, 2015: 101). Azim, kararlılık, sabır, öz yeterlilik ve iyimserlik gibi önemli konular bunlardan sadece bir kaçıdır. Son yıllarda kararlılığın önemli bir etken olduğu ifade edilmektedir (Duckworth & Quinn, 2009). Kararlılığın ayırt edici bir özellik olarak nitelenmekte ve insanlar arsında önemli farklılıkların nedeni olduğu ileri sürülmektedir. Bunlardan bazıları ise işi devam ettirme, azimle çalışma, daha zorlayıcı ve motive edici hedefleri seçmedir (Constantin, Holman & Hojbotă, 2011: 99). Uzun vadeli hedefleri başarmak için tutkulu, enerjik, gayretli ve kararlılıkla davranmak gerektiği ifade edilmektedir. Motivasyonun gerçekleşebilmesi, kişinin iç ve dış etkenlerin desteğiyle kararlılık göstermesi ve davranışlarını yönlendirmesiyle mümkündür (Barutçugil, 2004; Sarıçam, Akın, Akın & İlbay, 2013: 63). Kararlılık, aynı zekâ düzeyine sahip kişilerin başarılarında farklılığa sebep olan temel etken şeklinde nitelenmektedir (Duckworth & Quinn, 2009). Uzun vadeli hedeflerin başarılmasında gerekli olan isteklilik ve ilginin devam etmesi halidir (Çelik & Sarıçam, 2018: 788).

İnsanın bir güdü sonucunda harekete geçmesini sağlayan itici gücün ihtiyaçlar olduğu bilinmektedir. Bu güdülenme ise insanın kendi arzusu sonucunda azim ve süreklilikle bir hedefe odaklanmasını ve başarmak için enerji sarf etmesini sağlamaktadır (Koçel, 2015:). Bu bağlamda motivasyonel kararlılığı göstermek, öğrenme ve başarının bir ön şartı olup hedeflere ulaşabilmenin göstergesi olduğu ileri sürülmektedir (Broussard & Garrison, 2004: 117; Demir & Peker, 2017: 290; Madhlangobe, Chikasha, Mafa & Kurasha, 2014: 7). Fizyolojik ve duygusal ihtiyaçların karşılanması neticesinde bozulan dengenin yeniden inşa edilmesidir (Sarıçam ve ark., 2013: 61). Nitekim yapılan bir çalışmada aynı şartlara sahip bir grup öğrencinin azim ve kararlılık gösterenlerin daha başarılı olduğu saptanmıştır (Hardre & Reeve, 2003: 354). Çünkü başlamak, devam etmek ve başarmak; azim, kararlılık ve sabırla çalışmanın sonucunda gerçekleşebilmektedir.

Kararlılık düzeyi yüksek olan kişilerin başarısızlık ve zor şartlarla karşılaşmalarına rağmen yıllar boyunca ilgiyle efor sarf ettikleri saptanmıştır. Nitekim kararlılığın zekâdan daha fazla başarıya ulaşmayı sağladığı tespit edilmiştir. Bu başarı da çabada ısrar ve ilgide tutarlılıkla ilişkili olduğu görülmektedir (Duckworth, Peterson, Matthews & Kelly, 2007).

Her başarı bir özgüven sağladığı ve kaygının azalmasında rol oynadığı bilinen bir gerçektir. Kişi kendine ne kadar güvenirse o kadar uzun vadeli ve zor hedeflere odaklanabilmektedir. Zorluklar karşısında sabırlı olmaktadır. İçsel bir motivasyonla çalışmakta ve pes etme zayıflığına direnebilmektedir (Luthans, Vogelgesang & Lester, 2006: 38). Zor hedefleri başarmada da gönüllü davranmaktadır. Bu kişiler sıkıntı ve engelleri aşma noktasında kaygı düzeyleri düşüktür. Metanetli ve dirençli olmaktadır (Luthans ve ark., 2006: 26). Bu bağlamda bireylerin başarısında hiç şüphesiz tutku, sebat ve kararlılık önem arz ettiği söylenebilir.

Bu çalışmada ölçeği kullanılan motivasyonel kararlılık kavramı üç ana boyut üzerinde temellendirilmektedir. *Mevcut hedefleri takip*, hâlihazırdaki hedeflere odaklanma ve sıkıntı, yorgunluk veya stres karşısında çabayı uzatma yeteneğini ifade etmektedir. Mevcut hedeflere ulaşmak için dikkat dağıtıcı, hayal kırıklığı ve aksiliklere rağmen, zorlu görevler için odaklanma ve uzun süreler boyunca sabit enerji seviyeleri sağlama yeteneği ile birlikte davranışsal bir yönelim gerekmektedir. *Uzun vadeli hedefleri takip*; başarısızlıklara veya kısa vadeli hedonik maliyetlere rağmen, uzun vadeli yatırım gerektiren yüksek derecede hedeflere bağlı kalma yeteneğini ifade etmektedir. Aynı zamanda bu hedeflere ulaşmak için sebat etme yeteneğini de yansıtmaktadır. *Ulaşılmamış hedefleri yineleme* ise tamamlanmamış hedeflere atıfta bulunan otomatik bilişlerin tekrarı ve saklı kalan niyetleri canlı tutmaktadır. Bu hedeflere aktif bir bağlılık için semptom oluşturmaktadır. Ulaşılmamış hedeflere geri dönmek insanların ilerlemeyi değerlendirmesine izin vermektedir. Hedeflere ulaşmaya hizmet etmekte ve istenen sonuçların zihinsel simülasyonlarını teşvik etmektedir (Constantin ve ark., 2011: 102-104).

I.III. Kariyer Kaygısı

İşin gereklilikleri ve iş görenlerden beklentiler zamanla değişmektedir. Teknoloji ve iş hayatında meydana gelen kapsamlı değişim ve dönüşümler insan unsuruna ilişkin birtakım değişiklikleri de beraberinde getirmiştir. İnsanlar, bu değişim ve farklılıklara ayak uydurmaları, iş hayatının gerekliliklerini yerine getirmeleri ve bunun yanında kendilerini geliştirmeleri gerekmektedir (Barutçu, 2004: 319; Güney, 2014: 145). Bu aşamada kariyer planı yapılırken bir takım değişim ve gelişmelerin dikkate alınması önem arz etmektedir.

Kariyer kaygısı sadece bir kariyer seçmek ya da bu seçimde hata yapma korkusuyla ilgili olması gerekmez. 21. yüzyıl bağlamında kariyer kaygısı, kariyer seçimlerinin ötesinde, yüksek işsizlik oranı ve iş fırsatlarının daha az tahmin edilebilir olduğu yeni bir işgücü piyasası bağlamında tetiklenebilmektedir. İşsiz kalma ya da akademik olarak başarısız olma korkusu ile karakterize edilen kaygının gelecekteki kariyerle ilgili karar almadaki zorlukları artırabileceği ifade edilmektedir (Vignoli, 2015: 184). Buna paralel olarak mezun olduktan sonra iş bulmak, üniversite öğrencilerinin çoğunluğu için önemli bir endişe kaynağı olduğu ileri sürülmektedir (Takil & Sari, 2019: 1).

Karmaşık ve zor bir kavram olan kaygı; endişe, olumsuz duygu ve düşünceler gibi birçok etmenlerle ilişkilendirilmektedir. Bu kaygı durumu bir tehdit olarak algılanmaktadır. Başa çıkma yetersizliği ve algılanan kontrolün dışsal olduğu düşüncesinden ileri gelmektedir (Pisarik ve ark. 2017: 340). Kariyer kaygısı ise kariyer kararı alma aşamasında veya iş performansı sırasında hissedilen olumsuz duyguları ifade etmektedir (Saka, Gati, & Kelly, 2008). Duygusal olarak yaşanan bu kaygılar zamanla kariyer planlamasına ve karar verme sürecine de doğrudan etkilemektedir (Shin & Lee, 2019: 110). Buna paralel olarak mezun olduktan sonra iş bulmak, üniversite öğrencilerinin çoğunluğu için önemli bir endişe kaynağı olduğu ileri sürülmektedir (Takil & Sari, 2019: 1).

Öğrencilerin mesleki yönelimlerini belirlerken uygun eğitimleri de araştırmak zorunda kalmaktadır. Belirsizlik, işsizlik, çevresel baskılar gibi birçok istenmeyen etmenler nedeniyle gelecek kaygısı yaşamakta ve karar vermekte zorlanmaktadır. İlgi, yetenek ve bireysel nitelikler ile karar verme isteği, hayalleri ve çevresel beklentiler arasında ödünleşim yapıp karar vermek durumunda kalmaktadır. Böyle bir arada kalmışlık içerisinde öğrencilerin bunalması ve endişe etmeye başlaması kaçınılmaz bir hal almaktadır (Gündüz & Yılmaz, 2016: 1009).

Kariyer kaygısı, aynı zamanda sosyal kaygı olarak nitelenmektedir. Çünkü bu kaygı hem çalışanlarda hem de iş hayatına henüz atılmamış bireylerde görülmektedir. Üniversite öğrencilerinde bu kaygı sürekli görülebilmektedir. Kariyer kaygısı hem aileyi ve arkadaşları hayal kırıklığına

uğratmaktan hem de başarısız olma düşüncesinden ve iş nedeniyle sosyal çevreden uzaklaşma korkusundan kaynaklanmaktadır (Vignoli, Croity-Belz, Chapeland, Fillipis & Garcia, 2005). Bu nedenle kariyer kaygısının kariyer kararsızlığıyla yakından ilişkilendirildiği görülmektedir (Campagna & Curtis, 2007; Corkin, Arbona, Coleman, & Ramirez, 2008; Mojgan, Kadir & Soheil, 2011; Pisarik ve ark. 2017: 339).

Bu çalışmada ele alınan kariyer kaygısının iki boyutu bulunmaktadır. Bunlardan ilki *meslek seçimi kaygısı*dır. Bireyler seçecekleri mesleğin kendilerine uygunluğunu, mutlu olmama endişesi, işi başaramama düşüncesi, engellerin ve kriterlerin çokluğu nedeniyle taşıdıkları kaygıyı ifade etmektedir. İkincisi ise, meslek seçimi konusunda aileden onay alma ihtiyacı, aileyle yaşanacak olası anlaşmazlık ve kendini yeterince ifade edememe neticesinde oluşabilecek kaygıyı açıklayan *ailenin etkisi* faktörüdür (Gündüz & Yılmaz, 2016: 1013-1014).

I.IV. Sabır Eğilimi, Kararlılık ve Kariyer Kaygısı İlişki

Motivasyonel kararlılık sonucunda öğrencilerin, başarının hazzını deneyimledikleri ve deneyimlerin başka başarıların gerçekleşmesinde rol oynadığı görülmektedir. Bu sarmal bir şekilde başarının deneyimlenmesi için sabırla kararlılık göstermeyi tetiklemektedir. Nitekim motivasyonel kararlılığın okul tükenmişliğini azalttığı (Demir & Peker, 2017: 296; Aypay & Eryılmaz, 2011) ve başarının sürdürülmesinde önemli bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir (Madhlangobe ve ark., 2014: 7).

İnsanlar kararlılık sonucunda belirlenen hedeflerine ulaşması ebetteki öz yeterlilik, öz güven, umut ve iyimserlik düzeylerinin yükselmesi diğer yandan da kaygılarının ve endişelerinin düşmesi beklenmektedir. Çünkü öz yeterlik düzeyi yüksek olan bireyler, kendilerine ulaşılması daha zor ve ciddi mücadele gerektiren amaçlar belirledikleri, karmaşık görevler üstlendikleri sorumluluklarla mücadele etmede yaratıcı ve alışılmışın dışında yollar geliştirdikleri saptanmıştır (Caprara & Cervone, 2003: 67). Ancak kararlılık ve sabır sağlanmadığı durumlarda, kişilerde geleceğe dair endişelerin ortaya çıkabileceği üzerinde durulmaktadır (Madhlangobe ve ark., 2014: 6). Çünkü sabır ve kararlılık bileşeni kariyer yolunda ilerlerken sağlam adımların atılmasını sağladığı düşünülmektedir.

Sabırlı olarak tanımlanan kişilerin zorluk ve sorunlar karşısında olumlu tutumlarını sürdürmektedir. Bu durum aynı zamanda endişe, stres, kaygı vb. olumsuzluklarla başa çıkmayı geliştirmektedir. Nitekim sabırlı kişilerin daha iyimser ve kaygı düzeylerinin de düşük olduğu saptanmıştır. Kişinin bu olumsuzluk karşısında kendine hâkim olmasını sağlamaktadır. Birey, kızgın davranışlara başvurmadan ve şikâyet etmeden iyimser bir tavırla beklemesidir (Curry, Price, & Price, 2008). İyimser olan bireylerin iyi oluş hali, sabır gösterme, problem çözüme kapasitesi ve daha az strese maruz kalma gibi olumlu durumlarla yakından ilişkisi bulunmaktadır. Diğer yandan öğrencilerin eğitim konularında daha başarılı performans göstermelerine yardımcı olmaktadır (Gürol & Kerimil, 2010: 931).

Sabır eğilimine ve kararlı bir iradeye sahip bir kişi, zor işleri başarıma noktasında engellere ve pes etme dürtüsüne rağmen çalışmalarını sürdürmektedir. Beklentisi de yüksek olmaktadır. Böyle bir iradeye sahip insanların doyumunu erteleme konusunda yüksek becerileri ve iradeleri bulunmaktadır. Nitekim büyük bir sabırla anlık zevkleri bırakıp büyük ödül için beklemenin sabırla ilişkisi saptanmıştır (Peinberg, 2005). Bu durum doğrudan kararlılığı etkilemesi ve uzun vadede hedeflere ulaşmayı ve başarmak için gerekli olan bekleme iradesini ortaya koymaktadır. Bu nedenle kişiler; stres, kaygı ve zorluk karşısında daha dayanıklı ve dirençli bir vaziyet almaktadır (Carr, 2015: 83-85). Dayanıklı bireyler; iş ortamında daha esnek ve deneyimlere açık olmaktadır. Bu durum, duygu durumlarını her sorun karşısında dengelemekte ve başarılı olmalarını sağlamaktadır (Tugade & Fredricson, 2004: 320). Çünkü sabırlı kişilerin hedeflerine doğru ilerlerken daha sakin ve temkinli davrandıkları için işleri daha dikkatli yaptıkları bilinmektedir (Blount & Janicik, 2000).

Bu çalışmada araştırılan değişkenlerle ilgili literatür çerçevesinde tespit edilen bu ilişkiler test edilmektedir. Ayrıca bu üç değişkenin tek bir modelde ele alınarak analize dâhil edilmesi ve sonucunda çıkabilecek ilişkinin yapısı önemli bir merak konusu olmuştur. Buradan hareketle aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir.

H1: Sabır eğilimi kararlılık üzerinde anlamlı etkisi vardır.

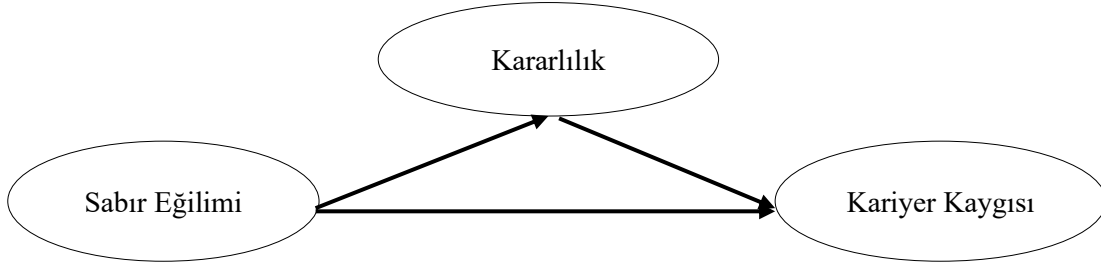
H2: Sabır eğilimi kariyer kaygısı üzerinde anlamlı etkisi vardır.

H3: Kararlılığın kariyer kaygısı üzerinde anlamlı etkisi vardır.

H4: Sabır eğiliminin kariyer kaygısı üzerindeki etkisinde kararlılığın aracılık rolü vardır.

II. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Araştırmanın hipotezlerinden ve sorunsalından hareketle geliştirilen model Şekil 1’de gösterilmiştir. Bu modelde sabır eğiliminin kariyer kaygısını üzerindeki etkisinde kararlılığın aracı rol oynaması beklenmektedir.

Şekil 1: Araştırmanın Modeli

II.I. Araştırmanın Örneklemi

Örneklem kitlesi olarak 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılında, Burdur Mehmet Akif Ersoy üniversitesinde öğrenim gören ve Kredi Yurtlar Kurumuna ait öğrenci yurtlarında ikamet eden öğrencilerden oluşmaktadır. Anket tekniği kullanılarak örneklem kitlesinden veri toplanmıştır. Öğrencilere uygulanmak üzere 400 anket dağıtılmış olup 388 tanesi doldurularak geri toplanmıştır. Bu durumda anketlerin cevaplanma oranının %97 olduğu saptanmıştır. Katılımcılardan elde edilen bu veri seti, analiz için gerekli işlemlerden geçirilirken uç değer olan verinin olmaması nedeniyle tüm anketler analize dâhil edilmiştir.

II.II. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada anket formu kullanılarak örneklem kitlesinden veri toplanmıştır. Söz konusu anket formunda da üç farklı ölçek yer almaktadır. Bunlar: “Sabır Eğilimi Ölçeği (SEÖ)”, “Motivasyonel Kararlılık Ölçeği (MKÖ)” ve “Kariyer Kaygısı Ölçeği (KKÖ)”dir.

Sabır Eğilim Ölçeği (SEÖ): Çeliköz ve Gül (2018) tarafından geliştirilen bu ölçek; 3 boyut ve 21 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin boyutları, Tahammülsüzlüğe Karşı Sabır, Aceleciliğe Karşı Sabır ve Öfkeye Karşı Sabır şeklinde belirlenmiştir.

Motivasyonel Kararlılık Ölçeği (MKÖ): Constantin ve arkadaşları (2011) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışması Sarıçam ve arkadaşları (2013) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek Uzun Vadeli Hedefleri Takip, Mevcut Hedefleri Takip ve Ulaşılmayan Hedefleri Yineleme olmak üzere 3 boyuttan ve 13 maddeden oluşmaktadır.

Kariyer Kaygısı Ölçeği (KKÖ): Gündüz ve Yılmaz (2016) tarafından geliştirilmiş olup, Meslek Seçimi ve Aile Etkisi olmak üzere 2 boyut ve 14 maddeden oluşmaktadır. Tüm ölçeklerde 5’li Likert tipi bir derecelendirme kullanılmıştır.

II.III. Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulguları

Faktör analizi yapmanın ön şartı olarak, verilerin faktör analizi için yeterli ve değişkenler arasında makul düzeyde bir ilişkinin olması gerektiği ileri sürülmektedir. Bu verilerin faktör analizine yeterliğini ortaya koyabilmek için KMO (Kaise-Meyer-Olkin) ve değişkenler arasındaki ilişkiyi gösteren Barlett’s test of sphericity değerlerinin incelenmesi gerekmektedir (Gürbüz ve Şahin, 2015: 311; Durmuş, Yurtkoru & Çinko, 2013: 79). Yapılan test sonucunda KMO değerlerinin

mükemmel (0,80+) düzeyde ve Barlett's test of sphericity değerlerinin ($p < .05$) de anlamlı olduğu tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 2). Bu durumdan hareketle, veri setinin faktör analizi yapmaya uygun olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmada kullanılan ölçek maddelerinin faktör yüklerini ve boyutlarını doğrulamak amacıyla IBM AMOS 23 paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Doğrulayıcı Faktör Analiz (DFA) sonucunda elde edilen uyum indeksleri Tablo 1'de gösterilmiştir. Bu tabloda kabul edilebilir asgari değerler (İlhan & Çetin, 2014; Meydan & Şeşen, 2015: 37; Schermelleh-Engel, Moosbrugger & Müller, 2003; Sümer, 2000) ve bu çalışmada kullanılan ölçeklere ilişkin tespit edilen DFA değerleri yer almaktadır.

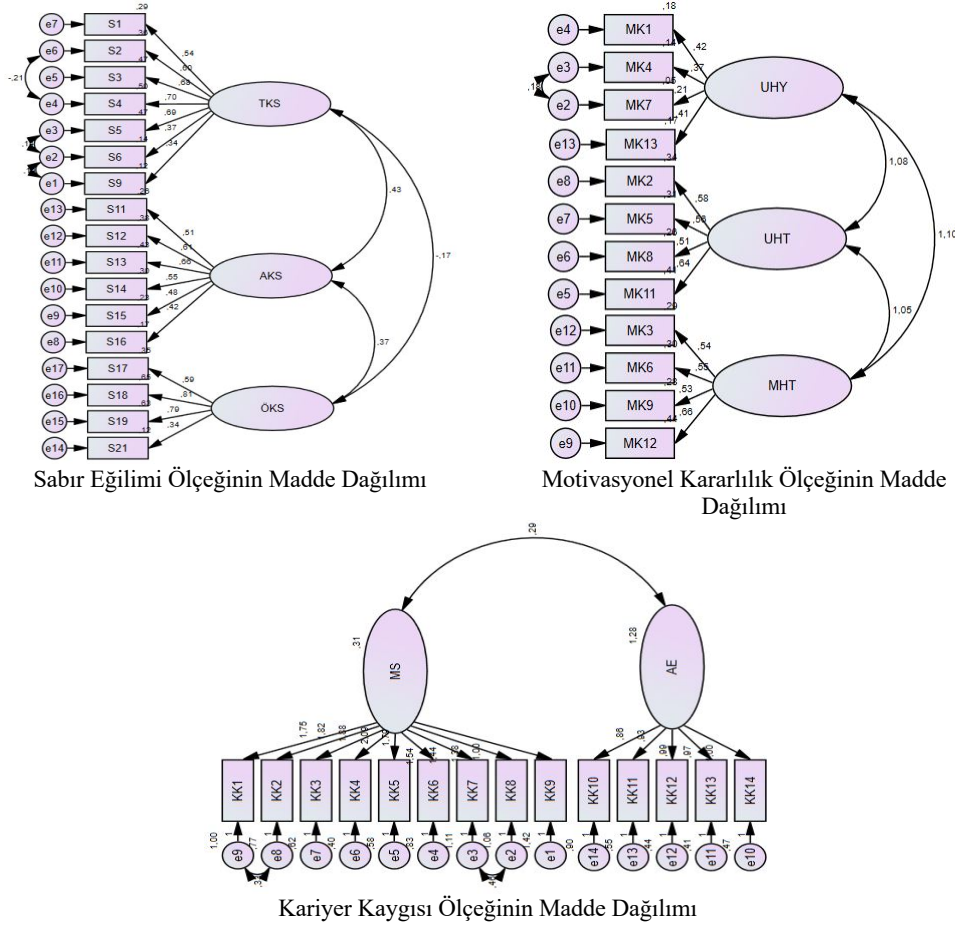
Sabır eğilimi ölçeğinin DFA analizi sonucunda maddelerin özgün formda olduğu gibi dağılım gösterdiği saptanmıştır. Fakat programın sunduğu öneriler ve mevcut kuramsal gerekçeler dikkate alınarak modele en fazla katkıyı sağlayacak modifikasyon işlemleri yapılmıştır. Buna göre S2↔S4, S5↔S6 ve S6↔S9 maddeleri birbirine bağlanmıştır. Ayrıca, arzu edilen faktör yüküne sahip olmaması ve uyum iyiliği değerlerini düşürmesi gerekçesiyle S7, S8, S10 ve S20 maddeleri modele dâhil edilmemiştir. Motivasyonel kararlılık ölçeği ile ilgili yapılan işlemler incelendiğinde, uyum iyiliği değerlerini düşürmesi ve hata varyanslarının yüksek olması nedeniyle MK10 maddesi modele dâhil edilmemiştir. Bunun yanında MK4↔MK7 maddeleri birbirine bağlanmıştır. Son olarak da kariyer kaygısı ölçeğinin K1↔K2 ve K7↔K8 maddeleri arasında modifikasyon işlemi yapılarak birbirine bağlanmıştır. Ölçeklere ilişkin tespit edilen ve Tablo 1'de verilen bu değerler, DFA modellerinin kabul edilebilir ve anlamlı olduğuna dair bilgi vermektedir.

Tablo 1: DFA Uyum İndeksleri

İndeksler	Kabul Edilebilir Değerler	SEÖ	MKÖ	KKÖ
χ^2/sd	$3 \leq \chi^2 /sd \leq 5$	2.29	2.88	3.44
GFI	$.85 \leq GFI \leq .90$.93	.94	.91
AGFI	$.85 \leq AGFI \leq .90$.90	.91	.88
CFI	$CFI \geq .90$.90	.90	.95
RMSEA	$RMSEA \leq .08$.06	.07	.08
SRMR	$SRMR \leq .08$.07	.05	.06

SEÖ: Sabır Eğilim Ölçeği
MKÖ: Motivasyonel Kararlılık Ölçeği
KKÖ: Kariyer Kaygısı Ölçeği

DFA analizleri sonucunda ortaya çıkan madde dağılımını ve hangi maddenin hangi boyuta ait olduğunu görebilmek amacıyla Şekil 2'de path diyagramlar gösterilmiştir.

Şekil 2: Ölçeklerin DFA Path Diyagramları

DFA sonucunda belirlenen boyutların sonraki aşamalarda yapılacak olan analizler için uygunluğunu belirlemek amacıyla normal dağılım gösterip göstermediğinin test edilmesi gerekmektedir. Bunun yanında ayrıca analiz öncesi tüm değişkenlerinin uygun düzeyde güvenilirlik değerlerine sahip olması gerekmektedir. Elde edilen analiz sonuçları da aşağıdaki Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Değişkenlerin Ortalamaları, Güvenirlik Değerleri, Normal Dağılım, KMO ve Barlett’s Testi Bulguları

	Ort.	S.S.	α	Skew.	Kurt.	KMO	Barlett’s
1. SEÖ	3,45	,53	,814	-,074	,271		
2. TKS	4,04	,60	,703	-,808	,594	,831	2065,04; P<,01
3. AKS	3,40	,75	,704	-,311	,322		
4. ÖKS	2,50	,95	,714	,459	-,459		
5. MKÖ	3,63	,68	,810	-,383	,218		
6. UHT	3,55	,74	,660	-,259	,022	,845	1062,55; P<,01
7. MHT	3,70	,74	,659	-,659	,776		
8. UHY	3,57	,66	,507	-,143	,074		
9. KKÖ	2,85	,88	,907	,116	-,437		
10. MS	3,22	,97	,897	-,181	-,714	,906	3378,02; P<,01
11. AE	2,17	1,13	,912	,765	-,392		

α : Cronbach Alpha
 SEÖ: Sabır Eğilim Ölçeği
 TKS: Tahammülsüzlüğe Karşı Sabır
 AKS: Aceleciliğe Karşı Sabır
 ÖKS: Öfkeye Karşı Sabır
 MKÖ: Motivasyonel Kararlılık Ölçeği
 UHT: Uzun Vadeli Hedefleri Takip
 MHT: Mevcut Hedefleri Takip
 UHY: Ulaşılmayan Hedefleri Yineleme
 KKÖ: Kariyer Kaygısı Ölçeği
 MS: Meslek Seçimi
 AE: Aile Etkisi

Tablo 2’de verilen bulgulara göre en yüksek ortalamasının tahammülsüzlüğe karşı sabır değişkenine (ort.=4,04; S.S.=,60) ve en düşük ortalamasının ise ailenin etkisi değişkenine ait olduğu

görülmektedir (ort.=2,17; S.S.=1,13). Bunun yanında tüm ölçeklerin ve ilgili boyutlarının normal dağılım gösterdiği görülmektedir. Çünkü normal dağılımı ifade eden çarpıklık ve basıklık değerlerinin (skewness / kurtosis) -1 ve +1 arasında (Gürbüz & Şahin, 2015: 208-210) olduğu tespit edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda ilgili değişkenlerin Cronbach's Alpha güvenilirlik değerlerinin (UHY: Ulaşılmayan Hedefleri Yineleme boyutu hariç) uygun aralıklarda yer aldıkları tespit edilmiştir. UHY boyutu arzu edilen güvenilirlik katsayısına ($\alpha < .60$) sahip olmadığından dolayı sonraki analizlere dâhil edilmemiştir.

III. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Çalışmaya katılan öğrencilerin 277'si (%71,4) kadınlardan oluşmaktadır. Geri kalan 111'i (%28,6) ise erkeklerden oluştuğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin cinsiyet farklılığı bağlamında yapılan fark analizi sonucunda bazı değişkenlerde anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p < .05$). Independent Sample T testi uygulanarak yapılan bu analizin bulguları da Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3: Fark Analizi Tablosu

	Kadın		Erkek		p	t	f	Anlamlı Fark
	Ort.	S.S.	Ort.	S.S.				
Tahammülsüzlüğe Karşı Sabır	4,12	,53	3,84	,72	,00	3,69	17,76	Kadın> Erkek
KARARLILIK	3,58	,63	3,75	,78	,04	-2,05	7,86	Erkek> Kadın
Uzun Hedefleri Takip	3,48	,70	3,75	,82	,00	-2,97	6,45	Erkek> Kadın
Meslek Seçimi	3,30	,94	3,01	1,02	,00	2,68	2,81	Kadın> Erkek
Aile Etkisi	2,06	1,06	2,47	1,25	,00	-2,99	16,41	Erkek> Kadın

D.f. (Serbestlik Derecesi)= 385

Tablo 3'de gösterilen bulgular incelendiğinde öğrencilerin cinsiyet farklılığı bağlamında; tahammülsüzlüğe karşı sabır ($t_{(385)}=3,69$; $p < .01$), kararlılık ($t_{(385)}=-2,05$; $p < .05$), uzun hedefleri takip ($t_{(385)}=-2,97$; $p < .01$), meslek seçimi ($t_{(385)}=2,68$; $p < .01$) ve aile etkisi ($t_{(385)}=-2,99$; $p < .01$) değişkenlerine ilişkin ortalamalarında anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Tahammülsüzlüğe karşı sabır ve meslek seçimi değişkenlerinde kadınların ortalamasının daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna karşın kararlılık, uzun hedefleri takip ve aile etkisi değişkenlerinin ortalamaları incelendiğinde bu farklılığın erkeklerin lehine olduğu gözükmektedir.

Fark analizinin ardından sabır eğilimi, kararlılık ve kariyer kaygısı arasında ilişkinin olup olmadığını ortaya koymak amacıyla korelasyon testi uygulanmıştır. Bu analizde değişkenler arasındaki ilişkinin yönü ve şiddeti belirlenmektedir. Pearson Korelasyon analizi neticesinde elde edilen bulgular Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4: Korelasyon Analizi Tablosu

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. SEÖ	1									
2. TKS	,671**	1								
3. AKS	,839**	,382**	1							
4. ÖKS	,610**	,010	,359**	1						
5. MKÖ	,389**	,442**	,281**	,088	1					
6. UHT	,364**	,397**	,244**	,124*	,919**	1				
7. MHT	,350**	,416**	,273**	,037	,918**	,689**	1			
8. KKÖ	-,018	-,143**	,028	,084	-,079	-,041	-,105*	1		
9. MS	-,013	-,038	,016	-,008	-,102*	-,062	-,125*	,913**	1	
10. AE	-,019	-,255**	,036	-,197**	-,016	,006	-,035	,774**	,449**	1

** $P < .01$; * $P < .05$

SEÖ: Sabır Eğilim Ölçeği
TKS: Tahammülsüzlüğe Karşı Sabır
AKS: Aceleciliğe Karşı Sabır
ÖKS: Öfkeye Karşı Sabır
MKÖ: Motivasyonel Kararlılık Ölçeği
UVHT: Uzun Vadeli Hedefleri Takip
MHT: Mevcut Hedefleri Takip
UHY: Ulaşılmayan Hedefleri Yineleme
KKÖ: Kariyer Kaygısı Ölçeği
MS: Meslek Seçimi
AE: Aile Etkisi

Tablo 4’te verilen bulgular incelendiğinde, SEÖ ve ilgili boyutları olan TKS ve AKS bağımsız değişkenlerinin en fazla MKÖ bağımlı değişkeniyle anlamlı ve pozitif bir ilişkisinin olduğu tespit edilmiştir ($p<,01$). Diğer yandan bu bağımsız değişkenler aynı zamanda UHT ve MHT değişkenleriyle de anlamlı ve pozitif bir ilişkisinin olduğu tespit edilmiştir ($p<,01$). Ayrıca TKS’nin bağımlı değişken olarak belirlenen KKÖ ve AE bağımlı değişkenleriyle; ÖKS’nin de AE ile anlamlı ve negatif bir ilişkisi tespit edilmiştir. Benzer şekilde MHT’nin de KKÖ ve MS bağımlı değişkenleriyle anlamlı ve negatif bir ilişkisinin olduğu görülmektedir ($p<,05$).

Korelasyon analizinden sonra araştırmanın başında ifade edilen bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenler üzerindeki etkisini saptamak amacıyla Lineer Regresyon analizi uygulanmıştır. Bu analizler sonucunda tespit edilen bulgular ise Tablo 5, 6 ve 7’de gösterilmiştir.

Tablo 5: Sabır Eğiliminin Kararlılık Üzerindeki Etkisi

	KARARLILIK					
	β	S.H.	p			
SABIR EĞİLİMİ	,389	,061	000	$R^2=,151$; Adj. $R^2=,149$; $F=68,715$; $p=,000$		
	Uzun Hedefleri Takip			Mevcut Hedefleri Takip		
	B	S.H.	P	β	S.H.	p
Tahammülsüzlüğe Karşı Sabır	,371	,062	,000	,362	,060	,000
Aceceliliğe Karşı Sabrı	,068	,054	,214	,141	,053	,009
Öfkeye Sabrı	,096	,039	,056	-,017	,039	,729
	$R^2=,176$; Adj. $R^2=,169$; $F=27,295$; $p=,000$			$R^2=,188$; Adj. $R^2=,182$; $F=29,718$; $p=,000$		

Tablo 5’te verilen bulgular incelendiğinde sabır eğiliminin kararlılık ($\beta=,389$; $p<,01$) üzerinde anlamlı ve olumlu etkisinin olduğu gözlenmektedir. Ayrıca kararlılık değişkenindeki değişimin yaklaşık %15’inin ($R^2=,151$) sabır değişkeni tarafından açıklandığı görülmektedir. Boyutlar bağlamında ise uzun hedefleri takip boyutunu sadece bağımsız değişken olarak belirlenen tahammülsüzlüğe karşı sabır ($\beta=,371$; $p<,01$) değişkeni tarafından anlamlı şekilde yordandığı tespit edilmiştir. Mevcut hedefleri takip boyutunu ise hem tahammülsüzlüğe karşı sabır ($\beta=,362$; $p<,01$) hem de aceceliliğe karşı sabır ($\beta=,141$; $p<,01$) değişkenleri tarafından pozitif ve anlamlı şekilde etkilendiği saptanmıştır. Bu sonuçlardan yola çıkarak H1’in desteklendiği söylenebilir. Regresyon modelinin bağımsız değişkenleri, uzun hedefleri takip değişkenindeki değişimin yaklaşık %18’ini ($R^2=,176$) ve mevcut hedefleri takip değişkenindeki değişimin de yaklaşık %19’unu ($R^2=,188$) açıkladıkları saptanmıştır.

Tablo 6: Sabır Eğiliminin Kariyer Kaygısı Üzerindeki Etkisi

	KARİYER KAYGISI					
	β	S.H.	P			
SABIR EĞİLİMİ	-,018	,086	,720	$R^2=,000$; Adj. $R^2=,002$; $F=,129$; $p=,720$		
	Meslek Seçimi			Aile Etkisi		
	β	S.H.	p	β	S.H.	p
Tahammülsüzlüğe Karşı Sabır	-,055	,090	,321	-,290	,098	,000
Aceceliliğe Karşı Sabrı	,046	,077	,442	,086	,084	,130
Öfkeye Sabrı	-,024	,057	,659	,169	,062	,001
	$R^2=,003$; Adj. $R^2=,005$; $F=,392$; $p=,759$			$R^2=,110$; Adj. $R^2=,103$;; $F=15,840$; $p=,000$		

Tablo 6 incelendiğinde, bağımlı değişken olarak belirlenen kariyer kaygısı ve ilgili boyutlarından olan meslek kaygısının, bağımsız değişkenlerden anlamlı şekilde pozitif veya negatif yönde etkilenmediği tespit edilmiştir ($p>,05$). Bu nedenle H2 reddedilmiştir. Ancak aile kaygısı

boyutunun tahammülsüzlüğe karşı sabır ($\beta=-,290$; $p<,01$) değişkeninden negatif etkilendirken, öfkeye karşı sabır ($\beta=,169$; $p<,01$) değişkeninden ise pozitif yönde etkilendiği saptanmıştır. Regresyon modeline dâhil edilen bağımsız değişkenler, aile etkisindeki değişimin %11'ini ($R^2=,110$) açıklamaktadır.

Tablo 7: Kararlılığın Kariyer Kaygısı Üzerindeki Etkisi

	KARIYER KAYGISI					
	β	S.H.	p			
KARARLILIK	-,079	,066	,119	$R^2=,006$; Adj. $R^2=,004$; $F=2,444$; $p=,119$		
	Meslek Seçimi			Aile Etkisi		
	β	S.H.	p	β	S.H.	p
Uzun Hedefleri Takip	,046	,091	,509	,058	,107	,410
Mevcut Hedefleri Takip	-,157	,092	,025	-,075	,107	,286
	$R^2=,017$; Adj. $R^2=,012$; $F=3,293$			$R^2=,003$; Adj. $R^2=,002$; $F=,577$ $p=,562$		
	$p=,038$					

Tablo 7’de verilen bulgular göre bağımsız değişken olarak belirlenen kararlılığının kariyer kaygısını anlamlı etkilemediği saptanmıştır ($p>,05$). Bu nedenle H3 reddedilmiştir. Etki analizi bulguları boyutlar bağlamında incelendiğinde ise sadece mevcut hedefleri takip bağımsız değişkeninin meslek seçimi ($\beta= -,157$; $p<,05$) bağımlı değişkenini anlamlı ve negatif etkilediği görülmektedir. Bu durum meslek seçimindeki değişimin yaklaşık olarak %1,7’si ($R^2=,017$) bağımsız değişkenler tarafından açıklandığı ifade edilebilir.

Regresyon analizlerinden sonra, geliştirilen H4 doğrultusunda kararlılığın aracılık etkisi ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Aracılık etkisinin tespit edilmesinde ise iki yaklaşım bulunmaktadır. İlki Baron ve Kenny’nin nedensellik modeli diğeri ise sahip olduğu avantajlar ve üstünlükler nedeniyle son zamanlarda daha fazla kullanılan çağdaş yaklaşımdır. Çağdaş yaklaşım, Baron ve Kenny yönteminin öne sürdüğü ve arka arkaya sıraladığı aracılık etkisi koşullarını, güvenilirlik ve anlamlılık testlerini eleştirmektedir. çağdaş yaklaşıma göre bu koşullar sağlanmasa da aracılık etkisinin olabileceğini vurgulamaktadır. Güvenirliğin sobel testinden daha güçlü ve anlamlı sonuçlar veren bootstrap tekniğiyle test edilmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Bu eleştiriler de birçok araştırmacı tarafından desteklendiği görülmektedir (Cerin & MacKinnon, 2009; Gürbüz, 2019; Hayes, 2009; Rucker, Preacher, Tormala, & Petty, 2011). Çağdaş yaklaşım daha güvenilir modeller ürettiği ileri sürülmektedir. Nitekim aracılık etkisinin olması için bootstrap testi neticesine bağımsız değişkenin dolaylı etkisinin anlamlı olması yeterli kabul edilmektedir. Başka bir şartın sağlanması veya başka bir analize gerek duyulmamaktadır (Gürbüz, 2019).

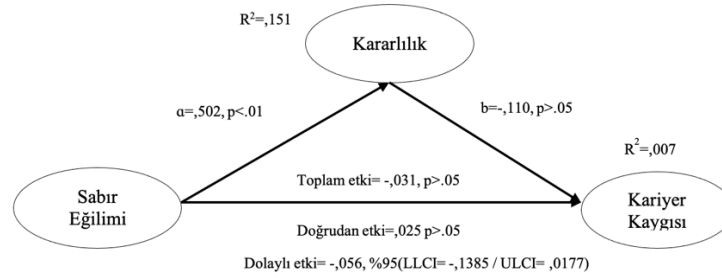
Bu çalışmada da pratik, kolay, daha güvenilir ve üstünlüğe sahip olması nedeniyle Andrew F. Hayes’in geliştirdiği Process Makrosu kullanılmıştır (Hayes, 2013: 16). Bu makroda bootstrap güven aralığı ile anlamlılık değeri (significancy) için güven derecesinin üst (ULCI) ve alt (LLCI) değerleri dikkate alınmaktadır. Güven aralığının anlamlı sayılabilmesi için her ikisinin de ya sıfırdan büyük ya da küçük olmalıdır. Yani dolaylı etkiye karşılık gelen alt ve üst güven aralığı sıfırın dışında olması gerekmektedir (Gürbüz, 2019: 57). Bootstrap metodu aynı zamanda orijinal veri setinde yer alan gözlemleri binlerce tekrarlayarak örneklemin temsil kabiliyetini güçlendirmektedir (Hayes, 2018: 95-97; Gürbüz, 2019: 56). Böylece dağılımla ilgili yanlılık, çarpıklık sorunları ve az veri setinden kaynaklanan anlamsız sonuçların düzeltilerek daha güvenilir sonuçlara ulaşmayı sağlamaktadır (Arslan & Yener 2015: 297; Gürbüz, 2019: 64).

Bu araştırmada 388 örneklem üzerinden %95 güven aralığında ve bootstrap yöntemi ile oluşturulan 1000’lik örneklem metodu kullanılarak aracılık etkisi test edilmiştir. Bu aracılık etkisi ise Process Makrosunun temel aracılık modeli olan model 4 kullanılarak (Gürbüz, 2019: 60; Hayes, 2013: 105-113) tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgular da Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8: Sabır Eğiliminin Kariyer Kaygısı Üzerindeki Etkisinde Kararlılığın Aracılık Rolü

	Kararlılık (M)			Kariyer Kaygısı (Y)				
	β	SE	p	β	SE	p		
Sabır Eğilimi(X)	a	,502	,061	,000	c'	,025	,093	,789
Kararlılık (M)	-	-	-	b	-,110	,072	,124	
Sabit	i_1	1,89	,212	,000	i_2	3,161	,327	,000
	$R^2=,151$; $F(1;386)= 68,715$ $p=,000$			$R^2=,007$; $F(2;385)=1,255$ $p=,286$				
c yolu	$\beta_{total\ effect}= -,031$; Boot SE =,086; $p=,720$							
X'in Y'ye etkisinde M'nin aracılık rolü	$\beta_{indirect\ effect} = -,056$; Boot SE =,040; LLCI95= -,1385 / ULCI95= ,0177							
	Sobel testi SE=,037; $Z=-1,506$; $p=,132$							

Tablo 8’de gösterilen bulgulara göre sabır eğiliminin kariyer kaygısı üzerindeki etkisinde kararlılığın aracılık etkisinin anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. Nitekim dolayı etki (indirect effect= -,056) %95 güven düzeyinde Bootstrap LLCI (-,1385) değerinin negatif iken ULCI (,0177) değerinin ise pozitif olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla Bootstrap güven aralığının sıfırı (0) kapsadığı görülmektedir. Güven aralığının sıfırı kapsaması dolaylı etkinin anlamlı olmadığını göstermektedir (Gürbüz, 2019: 57; MacKinnon, Lockwood, & Williams, 2004). Tüm bu anlatılanları daha iyi görebilmek adına Şekil 3 sunulmuştur.

Şekil 3: Sabır Eğiliminin Kariyer Kaygısı Üzerindeki Etkisinde Kararlılığın Aracılık Rolü

Bu sonuçlardan yola çıkarak sabır eğiliminin kariyer kaygısını kararlılık vasıtasıyla etkilemediği ifade edilebilir. Bu durumda H4’ün desteklenmediği söylenebilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmanın sorunsalına ve amacına uygun şekilde gerçekleştirilen analizler sonucunda sabır eğiliminin kararlılığı olumlu ve anlamlı şekilde etkilediği tespit edilmiştir. Buna karşın sabır eğilimi ve kararlılığın kariyer kaygısını düşürmesi beklenirken anlamlı bir etkisinin olmadığı saptanmıştır. Kontrol algısının dışsal olması bazen bu şekilde beklenmeyen sonuçlara sebep verdiği ifade edilmektedir (Çelik ve Sarıçam, 2018: 789). Fakat bu çalışmanın en önemli ve özgün bulgusu ise sabır eğiliminin kariyer kaygısı üzerindeki etkisinde kararlılığın anlamlı şekilde aracılık rolünün olmadığı tespit edilmesidir.

Bu sonuçlardan hareketle sabırlı olan kişilerin hedefe odaklanarak kararlılık göstermeleri söz konusu olabileceği söylenebilir. Kararlılık gösteren, pes etmeden hayaline ulaşmaya çalışanların ise başararak iyi oluşlarının yükseldiği ifade edilebilir. Nitekim sabır eğiliminin iyi oluş ile ilişkili olduğu bir araştırmayla da desteklenmiştir (Schnitker & Emmons, 2007). Çünkü sabır eğilimi zor işlerin başarılması noktasında kararlılık ve başarı dürtüsünü tetiklediği belirtilmektedir. Bu noktada kişilerin daha büyük amaçlar için çalışmasını sağlamakta ve engelleri aşmaları için iradelerini güçlendirmektedir. Bu nedenle sabır eğilimi oyalayıcı ve hedonik zevklerin terkedilmesini sağlamaktadır (Peinberg, 2005). Bu sayede kişi mevcut ve uzun hedefleri gerçekleştirmeye

odaklanmaktadır. Başarılar kazanıldıkça da kişinin geleceğe ilişkin karamsarlığı da düşmektedir. Stres ve zorlukların kolayca aşılmasında önemli rol oynamaktadır. Kişiye dayanma gücü ve çalışma azmi sağlamaktadır (Carr, 2015: 83-85).

Sabır eğilimini yüksek olması durumunda pozitif duygu durumlarının varlığı uzun süre devam etmektedir. Çünkü bir iyimserlik ve umut sağlayarak olumsuz durumların kısa sürede yok olması düşüncesi hâkim olmaktadır (Gürol & Kerimgil, 2010: 931). Schnitker ve Emmons (2007) yaptıkları araştırmada sabırlı bireylerin daha az depresyona girdiklerini bulmuşlardır. Sabır ve iyi oluş arasında pozitif bir ilişkinin olduğunu saptamışlardır. Bunun yanında ideal mesleğe duyulan arzunun, çaba göstermeye istekli olmanın ve kontrol hissini kariyer uyumuna atıf yaptığı ve bu faktörlerin kariyer kaygısı ile olumsuz yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Savickas, 2005). Bu nedenle gelecek hayat için hazırlanmak adına kişide harekete geçme dürtüsü uyandırmaktadır. Bir noktada hem hedeflere ulaşmayı sağlamak hem de bunun için bir enerji sağlamaktadır. Kişinin temkinli davranmasını, yavaş ama sağlam adımlar atmasını sağlamakta ve kararlılığını arttırmaktadır (Curry ve ark., 2008). Literatürdeki bu açıklamalar, söz konusu bu araştırmanın, tahammülsüzlüğe karşı sabır göstermenin ailenin etkisinden kaynaklanan kaygı, stres ve endişeyi düşürmesi bulgusunu desteklemektedir.

Kararlılık sonucunda başarılar elde edilmektedir (Madhlangobe ve ark., 2014). Bu durum aşikârdır. Her bir başarı diğerini çekeceği ifade edilmektedir. Başarmanın verdiği haz aynı zamanda tükenmişliği ve kariyer kaygısını da azaltmaktadır (Aypay & Eryılmaz, 2011; Demir ve Peker, 2017: 296). Bu bağlamda mevcut hedefleri takip etmenin meslek seçiminden kaynaklanan kaygıyı azaltması bulgusunu açıkladığı söylenebilir. Çünkü hedefler başarılıldıkça kişide bir özgüven meydana gelmektedir. Daha yüksek ve uzun vadeli hedeflerin seçilmesi olası hale gelmektedir. Dolayısıyla iyimserlik ve iyi oluş hali meydana gelmektedir. Stres, depresyon ve kaygı gibi olumsuz durumlardan kaçınılması neticesinde kişilerde düşünce repertuvarlarının genişlemesi söz konusu olmaktadır. Daha yaratıcı ve sıra dışı çözümler üretmektedir (Caprara & Cervone, 2003). Buna karşın sabırsızlık, acelecilik, plansızlık ve kararsızlık durumlarında ise mutsuzluğun ve kaygının yüksek olması muhtemeldir (Madhlangobe ve ark., 2014).

Özetle sabretmenin, acele etmeden ve öfkelenmeden tahammül etmenin kişilerin motivasyonel olarak kararlı, hedefleri başarmada ısrarcı olmalarını ve gayret göstermelerini sağlamaktadır. Tahammülsüzlüğe karşı sabır ve sebat göstermek de ailenin beklentilerinden ve etkisinden kaynaklanan endişeyi nispeten düşürmektedir. Mevcut hedeflerle meşgul olmak ve bu hedeflerin başarılmasına odaklanmanın da meslek seçimi ile ilgili stres ve kaygıları azaltmaktadır. Sabır bir kişilik özelliği olabileceği gibi durumsal olmasına ek olarak öğrenilebilir ve geliştirilebilir bir niteliğe de sahiptir. Sabır eğilimi sonucunda kişilerin uzun vadede daha dayanıklı ve iyi oluş düzeyleri daha yüksek bir seviyeye çekilebilmektedir. Her ne kadar bu çalışmada sabır eğilimi kaygıyı etkilemediği tespit edilse de literatürde sabrın kaygıyı düşürdüğü ifade edilmiştir. Zorluk ve beklenilmeyen durumlar karşısında sakince beklemek ruhsal ve fizyolojik sağlığın korunmasında önemli rol oynadığı görülmektedir. Sabır eğilimi; dayanıklılığın, kararlılığın, sağlıklı ve başarılı bir hayatın anahtarıdır. Her şeyden öte sabır bir erdemdir. Merhameti, hoşgörüyü ve affediciliği beslerken öfkeyi ve intikam alma niyetini söndürmektedir. Kişilerin olumlu duygu durumuna ve başarıya odaklanmasını sağlayabilmektedir. Bu nedenle öğrencilerin sabır konusunu araştırmaları, hayatlarında tatbik etmeleri ve bunu bir alışkanlık haline getirmeleri sağlanmalıdır.

Kararlılık, kabiliyetlerin dahi elde edemeyeceği bir başarıya imza atılmasını sağlamaktadır. Her türlü tökezlemelerin, engellerin ve kaygı durumlarının üzerinden geçen bir köprü görevi görmektedir. Kişiye alternatif yolların araştırılmasını sağlamakta ve farklı bakış açısı kazandırmaktadır. Nitekim zorluklar insanın güçlenmesini ve ders almasını sağlamaktadır. Kararlı olmak elbette ki geliştirilebilir bir özelliktir. İradeyi eğitmek ve güçlendirmek her türlü başarı için oldukça önem arz etmektedir. Kararlılık kontrol algısının içsel olduğu düşüncesi yaratması nedeniyle öğrencilerin daha başarılı olmasında rol oynamaktadır. Öğrencilere ödev verirken büyük, aşırı zor ve uzun vadeli hedefler vermektense parça parça ödev vererek başarının hazzı tattırılmalıdır. Böylelikle bu mutluluk başka başarıların kazanılmasına zemin hazırlamaktadır. Zamanla öğrenci farkına varmadan daha zor ve büyük hedefleri gerçekleştirdiği görülebilecektir. Bu durum sonucunda mutluluk, özgüven, umut ve iyimserlik gibi pozitif olguların doğrudan kaygının yerine geçeceği söylenebilir.

Etik Beyanı : Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde ÖHÜİBF Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına aittir.

Yazar Katkıları : Mehmet Ali TAŞ, çalışmada konunun belirlenmesi, literatür, veri analizi ve raporlama bölümlerinde katkı sağlamıştır. Muhammet TORTUMLU, literatür ve verilerin toplanması aşamalarında katkı sağlamıştır. 1. yazarın katkı oranı yaklaşık olarak %60, 2. yazarın katkı oranı ise %40'tır

Çıkar Beyanı : Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Teşekkür : Gösterdikleri yoğun ilgi ve emeklerinde dolayı ÖHÜİBF Dergisi Editör Kurulu'na ve sağladıkları katkılarında dolayı hakemlere teşekkür ederiz.

Ethics Statement : The authors declare that ethical rules are followed in all preparation processes of this study. In case of detection of a contrary situation, ÖHÜİBF Journal does not have any responsibility and all responsibility belongs to the authors of the study

Author Contributions : Mehmet Ali TAŞ contributed to the determination of the subject, literature, data analysis and reporting sections. Muhammet TORTUMLU contributed to the literature and collection of data. 1st author's contribution rate is approximately 60%, 2nd author's contribution rate is 40%.

Conflict of Interest : There is no conflict of interest between the author.

Acknowledgement : We would like to thank the Editorial Board of ÖHÜİBF Journal for their intense interest and efforts and the referees for their contribution.

KAYNAKÇA

- Arslan, A., & Yener, S. (2015). Temel benlik değerlendirmeleri-girişimci kişilik ilişkisinde ençoklamacı karar verme yaklaşımının aracı değişken rolü: Konya örneği. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 283-310.
- Aypay, A., & Eryılmaz, A. (2011). Lise öğrencilerinin öznel iyi oluşları ve okul tükenmişliği arasındaki ilişkiler. *International Online Journal of Educational Sciences*, 3(1), 181-199.
- Baltacı, F., Üngüren, E., Avsallı, H., & Demirel, O. N. (2012). Turizm eğitimi alan öğrencilerin eğitim memnuniyetlerinin ve geleceğe yönelik bakış açılarının belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4(1), 17-25.
- Baltaş, A. & Baltaş, Z. (2004). *Stres ve başa çıkma yolları*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Barutçugil, İ. (2004). *Stratejik insan kaynakları yönetimi*. İstanbul: Kariyer Yayınları.
- Blount, S., & Janicik, G. A. (2000). What makes us patient? the role of emotion in sociotemporal evaluation. *Unpublished Manuscript: University of Chicago*.
- Broussard, S.C., & Garrison, M. E. B. (2004). The relationship between classroom motivation and academic achievement in elementary school-aged children. *Family and Consumer Sciences Research Journal*, 33(2), 106-120.
- Campagna, C.G., & Curtis, G.J. (2007). So worried i don't know what to be: anxiety is associated with increased career indecision and reduced career certainty. *Australian Journal of Guidance and Counseling*, 17, 91-96.
- Caprara, G. V., & Cervone, D. (2003). A conception of personality for a psychology of human strengths: personality as an agentic, self regulating system. Ed. L. G. Aspinwall ve U. M. Staudinge. *A psychology of human strengths: fundamental questions and future directions for a positive psychology*, Washington.
- Carr, A. (2015) *Pozitif psikoloji*, (Çev: Ü. Şendilek). İstanbul: Kaknüs Yayınlar.
- Cerin, E., & MacKinnon, D. P. (2009). A commentary on current practice in mediating variable analyses in behavioural nutrition and physical activity. *Public Health Nutrition*, 12(8), 1182-1188.
- Constantin, T., Holman, A., & Hojbotă, M.A. (2011). Development and validation of a motivational persistence scale. *Psihologija*, 45(2), 99-120.
- Corkin, D., Arbona, C., Coleman, N., & Ramirez, R. (2008). Dimensions of career indecision among puerto rican college students. *Journal of College Students Development*, 49, 81-94.
- Curry, O. S., Price, M. E., & Price, J. G. (2008). Patience is a virtue: cooperative people have lower discount rates. *Personality and Individual Differences*, 44(3), 780-785.

- Çelik, İ., & Sarıçam, H. (2018). The effect of teacher interview exam on grit and motivational persistence levels on teacher candidates. *In 6th International Congress on Curriculum and Instruction (ICCI-EPOK 2018)* (No. 309).
- Çeliköz, N., & Gül, Y. E. (2018). Üniversite öğrencileri sabır eğilim ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. (Ed. E. Hamarta vd. *Eğitim Bilimleri araştırmaları* içinde, e kitap, 11-21, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Demir, M., & Peker, A. (2017). Motivasyonel kararlılık ile okul tükenmişliği arasındaki ilişkinin yapısal eşitlik modeli ile incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 289-300.
- Diener, E., Sapyta, J.J., & Suh, E. (1998). Subjective wellbeing is essential to wellbeing. *Psychological Inquiry*, 9, 33-37.
- Doğan, M. (2016a). Engelli çocuğa sahip ebeveyniler ile sağlıklı çocuk sahibi ebeveynlerin dini başa çıkma, umut ve sabır düzeylerinin karşılaştırması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, 5(8), 3214-3245.
- Doğan M. (2017). Karakter gücü olarak sabır ve psikolojik iyi oluş ilişkisi. *The Journal of Happiness & WellBeing*, 5(1), 134-153.
- Doğan M., & Gülmez Ç. (2014)., Sabır ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 42, 263-279.
- Doğan, M. (2016b). *Sabır psikolojisi- pozitif psikoloji bağlamında bir araştırma*, İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Duckworth, A. L., & Quinn, P. D. (2009). development and validation of the short grit scale (GRIT-S). *Journal of Personality Assessment*, 91(2), 166-174.
- Duckworth, A. L., Peterson, C., Matthews, M. D., & Kelly, D. R. (2007). Grit: perseverance and passion for long-term goals. *Journal of Personality and Social Psychology*, 92(6), 1087.
- Durmuş, B., Yurtkoru, E. S., & Çinko, M. (2011). *Sosyal bilimlerde spss 'le veri analizi*. İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Ehtiyar, V. R., Ersoy, A., Akgün, A., & Karapınar, E. (2017). Üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik tutum ve olumlu gelecek beklentilerinin psikolojik iyilik halleri üzerindeki etkisi. *Mediterranean Journal of Humanities*, 7(2), 251-262.
- Eliüşük, A. (2014). *Sabır eğiliminin öz-belirleme öz-anlayış ve kişilik özellikleri açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Gül, Y. E., & Çeliköz, N. (2018). Üniversite öğrencilerinin sabır eğilim düzeylerinin incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(3), 77-87.
- Gündüz, H. Ç., & Yılmaz, F. N. (2016). Lise öğrencilerinin kariyer kaygılarını belirlemeye yönelik ölçek geliştirme çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 1008-1022.
- Gürbüz, S. (2019). *Sosyal bilimlerde aracı, düzenleyici ve durumsal etki analizleri*. Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gürol, M., & Kerimgil, S. (2010). Academic optimism. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 9, 929-932.
- Hardre, P., & Reeve, J. (2003). A motivational model of rural students' intentions to persist in versus drop out of high school. *Journal of Educational Psychology*, 95, 347-356.
- Hayes, A. F. (2009). Beyond baron and kenny: statistical mediation analysis in the new millennium. *Communication Monographs*, 76(4), 408-420.
- Horney, K. (1999). *Psikanalizde yeni yollar*. (Çev: S. Budak). Ankara: Öteki Yayınları.
- İlhan, M., & Çetin, B. (2014). Lisrel ve amos programları kullanılarak gerçekleştirilen yapısal eşitlik modeli (yem) analizlerine ilişkin sonuçların karşılaştırılması. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 5(2), 26-42.
- Luthans, F., Vogelgesang, G. R., & Lester, P. B. (2006). Developing the psychological capital of resiliency. *Human Resource Development Review*, 5(1), 25-44.
- MacKinnon, D. P., Lockwood, C. M., & Williams, J. (2004). confidence limits for the indirect effect: distribution of the product and resampling methods. *Multivariate Behavioral Research*, 39(1), 99-128.
- Madhlangobe, L., Chikasha, J., Mafa, O., & Kurasha, P. (2014). Persistence, perseverance, and success (pps): a case study to describe motivational factors that encourage. Zimbabwe open university old students to enroll, persist, and graduate with master's and doctorate credentials. SAGE Open, 1-15.
- Meydan, C. H., & Şeşen, H. (2015). *Yapısal eşitlik modellemesi amos uygulamaları*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Mojgan, F.H., Kadir, R.A., & Soheil, S. (2011). The relationship between state and trait anxiety and career indecision of undergraduatelstudents. *International Education Studies*, 3, 31-135.
- Özdoğan, Ö. (2006). *Mutluluğu seçiyorum*. Ankara: Lotus Yayınevi.

- Özyürek, R. (2013). *Kariyer psikolojik danışmanlığı kuramları: çocuk ve ergenler için kariyer rehberliği uygulamaları*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Peinherg A. (2005). Walter smith why patience matters. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 890-902
- Pisarık, C. T., Rowell, P. C., & Thompson, L. K. (2017). A phenomenological study of career anxiety among college students. *The Career Development Quarterly*, 65(4), 339-352.
- Rucker, D. D., Preacher, K. J., Tormala, Z. L., & Petty, R. E. (2011). Mediation analysis in social psychology: current practices and new recommendations. *Social and Personality Psychology Compass*, 5(6), 359-371.
- Saka, N., Gati, I., & Kelly, K. R. (2008). Emotional and personality-related aspects of career-decision-making difficulties. *Journal of Career Assessment*, 16, 403-424.
- Sarıçam, H., Akın, A., Akın, Ü., & İlbaş, A. B. (2013). Motivasyonel kararlılık ölçeğinin Türkçe formu: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Turkish Journal of Education*, 3(1), 60-69.
- Savickas, M. L. (2005). The theory and practice of career construction. ed: d. brown ve r. w. lent. *career development and counseling: Putting Theory and Research to Work* (pp. 42-70). Hoboken, NJ: Wiley.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., & Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23-74.
- Schnitker S. A. (2012). An examination of patience and well-being. *The Journal of Positive Psychology (Dedicated to Furthering Research and Promoting Good Practice)*, 7(4), 263-280
- Schnitker, S., & Emmons R. (2007). Patience as virtue: religious and psychological perspective. *Research in the Social Scientific Study of Religion*, 18, 176-207.
- Shin, Y. J., & Lee, J. Y. (2019). Self-Focused attention and career anxiety: the mediating role of career adaptability. *The Career Development Quarterly*, 67(2), 110-125.
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.
- Takil, N. B., & Sari, B. A. (2019). Trait anxiety vs career anxiety in relation to attentional control. *Current Psychology*, 1-5.
- Tarhan, N. (2011). *Duyguların psikolojisi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- TDK (2019), <http://sozluk.gov.tr/>
- Tugade, M. M., & Fredrickson, B. L. (2004). Resilient individuals use positive emotions to bounce back from negative emotional experiences. *Journal of Personality and Social Psychology*. 86 (2), 320-330.
- Uyguner, M. (1967). *Fuzûlî'nin dünyası*. İstanbul: Varlık yayınları.
- Vignoli, E. (2015). Career indecision and career exploration among older french adolescents: the specific role of general trait anxiety and future school and career anxiety. *Journal of Vocational Behavior*, 89, 182-191.
- Vignoli, E., Croity-Belz, S., Chapeland, V., Fillipis, A., & Garcia, M. (2005). Career exploration in adolescents: the role of anxiety, attachment and parenting style. *Journal of Vocational Behavior*, 67, 153-168.